

Ortaokul Öğrencilerinde Okul Yaşam Kalitesi Algısı, Okula Aidiyet Duygusu ve Direnç Davranışlarının İncelenmesi

Emine YILDIZ-ARIGANOĞLU*

Yüreğir Köklüce Ortaokulu, Adana / Türkiye,
emineyildizz@gmail.com, ORCID: 0000-0001-6297-3877

Prof. Dr. Mediha SARI

Çukurova Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Eğitim Bilimleri Bölümü, Adana / Türkiye,
msari@cu.edu.tr, ORCID: 0000-0002-1663-648X

Öz

Okul yaşam kalitesi kişinin okuldaki yaşamına ilişkin algısını ifade ederken, okula aidiyet duygusu bireyin kendisini okul toplumuna ait hissetmesi olarak tanımlanabilir. Öğrenci direnç davranışları ise öğrencilerin öğrenme-öğretme sürecinde planlı ve bilinçli olarak hoşlanmadıkları duruma yönelik hareketleridir. Öğrencilerin okul yaşam kalitesi algıları, okula aidiyet duyguları ve direnç davranışları birbirini etkileyen ve birbirinden etkilenen değişkenler olarak ele alınabilir. Bu bağlamda araştırmada farklı sosyoekonomik düzeydeki okullarda eğitim gören 6, 7 ve 8. sınıf okul yaşam kalitesi algılarının, okula aidiyet duygularının ve direnç davranışlarının incelenmesi amaçlanmaktadır. Tarama modelinde betimsel bir çalışma olan araştırmaya 524 öğrenci katılmıştır. Araştırmada “Okul Yaşam Kalitesi Ölçeği”, “Okula Aidiyet Duygusu Ölçeği”,

* Sorumlu Yazar. Tel: +90 544 928 32 06 | Araştırma Makalesi.

Makale Tarih Bilgisi. Gönderim: 05.03.2020, Kabul: 20.06.2021, Basım: Aralık, 2022

“Öğrenci Direnç Davranışları Ölçeği” ve “Kişisel Bilgi Formu” kullanılmıştır. Verilerin analizinde betimsel istatistikler, MANOVA testi, ANOVA testi, korelasyon ve regresyon analizi kullanılmıştır. Araştırma sonucunda, öğrencilerin okul yaşam kalitesi algısı ile okula aidiyet duygusu arasında pozitif yönde anlamlı ilişki tespit edilirken, okul yaşam kalitesi algısı ile direnç davranışları arasında negatif yönde anlamlı ilişki tespit edilmiştir. Okula aidiyet duygusu ve direnç davranışları arasında ise negatif yönde anlamlı ilişki tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Okul yaşam kalitesi; Okula aidiyet duygusu; Öğrenci direnç davranışları; Ortaokul; Öğrenci.

Investigation of School Life Quality Perception, Feeling of School Behavior and Resistance Behavior in Secondary School Students

Abstract

While the quality of school life expresses the perception of one's life in school, the sense of belonging to the school can be defined as the feeling of belonging to a society. Student resistance behaviors, on the other hand, are the actions of the students towards the situations they do not like in a planned and conscious way during the learning-teaching process. Students' perceptions of school life quality, sense of school belonging and resistance behaviors can be considered as variables that affect each other and are influenced by each other. In this context, it is aimed to examine the perceptions of school life quality, sense of belonging to the school and resistance behaviors of 6-7-8 classes studying in schools of different socio-economic levels. 524 students participated in the research, which is a descriptive study in scanning model. In the study, “Quality of School Life Scale”, “Psychological Sense of School Membership Scale”, “Student' Resistance Behavior Scale” and “Personal Information Form” were employed for data collection. Descriptive statistics, MANOVA test, ANOVA test, correlation and regression analysis were performed in data analysis process. As a result of the study, a positive significant relationship was found between the perception of school life quality of students and the sense of school belonging, while a negative significant relationship was found between school life quality perception and resistance behaviors. A negative significant relationship was found between the sense of school belonging and resistance behaviors.

Keywords: Quality of school life; Sense of school membership; Student resistance behaviours; Secondary school; Student.

Extended Summary

Purpose

In this study, it was aimed to investigate the resistance behaviors, perception of school quality of life and sense of belonging to the secondary school students according to various variables (gender, grade level and parent education level). In addition, statistical relationships between these three variables were also examined. In this context, the general aim of the study is to examine the perceptions of school quality of life, feelings of belonging to school and resistance behavior in secondary school students and to analyze the relationships between these variables. For this main purpose, answers were sought for the following questions:

1. What is the students' perception level of school life quality?
2. What is the students' sense of school belonging?
3. What is the resistance behavior level of the students?
4. Students' perceptions of school life quality, sense of school belonging and resistance behaviors scale total scores; does it differ significantly according
 - a) To gender
 - b) To grade level,
 - c) To the education level of parents?
5. Is there a significant relationship between students' perceptions of school quality of life, feelings of belonging to school, and resistance behaviors?
6. Do the students' perceptions of school quality of life and feelings of belonging to school significantly predict their resistance behavior?

Method

The research is a descriptive study in the relational screening model. The universe of the research is secondary school students studying in the central districts of Adana. In the sample, 524 students studying at six public secondary schools at different socio-economic levels (lower-middle-upper) in the central districts of Adana province in 2017-2018 academic year were determined. School Quality of Life Scale (OYKÖ), with the Scale of sense of belonging to school (OADÖ), Student Resistance Behaviors Student Scale (ÖDDÖ-S) was used. The data were analyzed with the "SPSS 25" package program. The distributions of OYKÖ and OADÖ scores are mostly normal; It was determined that not all of the ÖDDÖ-S scores met the normal distribution

score. The MANOVA test was performed and the sources of significant differences were analyzed with ANOVA tests. Correlation and regression analyzes were performed to examine the relationships between dependent variables.

Results

While there is a significant difference in OYKÖ scores according to gender in favor of female students; there is a significant difference in favor of male students in ÖDDÖ-S scores. According to the grade level, there is a significant difference in the scores of OYKÖ and ÖDDÖ-S. While there is a significant difference in OADÖ scores according to mother's education level; No significant difference was found in the total score of any scale according to father's education level. As a result of the correlation analysis, it was positively significant between OYKÖ scores and OADÖ scores, significant negative relationships were observed with ÖDDÖ-S scores. OADÖ skorları ile ÖDDÖ-S skorları arasında anlamlı negatif korelasyon saptandı. According to the results of the regression analysis, two independent variables ÖDDÖ-S explain 24% of the total variance observed in the scores.

Discussion and Conclusion

The result of the research shows that students are happy to be in school and school life and they perceive school life quality positively. In addition, while students' feelings of belonging to school are slightly above the middle; the levels of showing resistance behaviors are low.

As a result of the research, it was concluded that female students perceived school life quality more positively. It can be said that female students are happier and more satisfied at school. In addition, it was concluded that male students exhibit more resistance behaviors than female students.

It can be said that the perception of school quality of life decreases as the grade level increases. It can also be said that as the grade level increases, the level of showing resistance behavior increases.

While there is a significant difference in the sense of belonging to school scale scores according to the mother's education level; There was no significant difference in any scale scores according to father's education level. It can be said that the sense of belonging to school is not shaped according to the level of mother education, since the average is very close to each other according to the level of mother education. The fact that there was no signifi-

cant difference in terms of school life quality and resistance behaviors compared to the level of education of parents indicates that the level of parental education is not a determining factor on the variables discussed in the study.

OYKÖ and OADÖ scores showed positive correlations with each other and negatively with ÖDDÖ-S scores. In this context, as students' perceptions of school quality of life increase positively, their sense of belonging to school will increase positively and at the same time their resistance behavior will decrease.

In line with the findings obtained from the correlation and regression analysis, it can be said that both variables significantly predicted the ÖDDÖ-S scores and that there were important relationships between them.

Giriş

Öğrenciler, eğitimin temel yapı taşıdır. Eğitim sisteminin amacı, her yönden kendini geliştiren, bilinçli bireyler yetiştirmektir. Eğitimin örgün olarak yapıldığı yer ise okullardır. Öğrenciler zamanlarının çoğunu okulda geçirmektedir. Okul ortamının standartları, yaşam kalitesi, imkânları eğitimin niteliğini etkilemektedir. Öğrenciler okulda kaliteli zaman geçirirlerse okula aidiyet duygularının artacağı, direnç davranışlarının azalacağı öngörülebilir.

Dünya Sağlık Örgütü yaşam kalitesi kavramını, “bireyin içinde yaşadığı ve amaçları, beklentileri, standartları ve ilgileri ile bağlantılı olan kültür ve değerler sistemi içerisinde kendi konumuna ilişkin algısı” olarak tanımlamakta ve bu kavramın bireyin fiziksel sağlığı, psikolojik durumu, kişisel inançları, sosyal ilişkileri ve çevrelerindeki diğer önemli unsurlarla ilişkilerinden etkilendiğini belirtmektedir (World Health Organization [WHO], 2017). Bu bağlamda okul yaşam kalitesi kişinin okuldaki konumuna ilişkin algısı olarak ifade edilebilir. Okuldaki birçok faktör öğretmenleri, öğrencileri, eğitimi ve öğretimi etkilemektedir. Okul yaşam kalitesi de okuldaki tüm bireyleri ve birçok değişkeni etkileyen bir algıdır.

Farklı araştırmacılar okul yaşam kalitesini çeşitli değişkenler doğrultusunda incelemişlerdir. Epstein ve McPartland (1976) “okuldan memnuniyet, sınıfa bağlılık ve öğretmenlere yönelik tepkiler” olmak üzere üç boyutta incelemiştir. Fitz-Gibbon ve Kochan (2000'den akt; Karatzias, Power ve Swanson, 2001, s.268) ise öğrenci sayısı ve kaynaklarını, yaşam kalitesini, duyuşsal alanı, devinimsel alanı ve bilişsel alanı içeren okul performansının göstergesi olan beş alan belirtmiştir. Williams ve Batten (1981'den akt; Mok ve Flynn,

2002, s.281) ise iki genel ve beş özel boyut olmak üzere yedi boyuta ayrılmış ve Likert tipinde 40 madde içeren bir okul yaşam kalitesi ölçeği tasarlamışlardır. Öte yandan Sarı (2007), okul yaşam kalitesini okula yönelik duygular, statü, öğretmen-öğrenci iletişimi, öğrenci-öğrenci iletişimi, okul yönetimi, sosyal etkinlikler, öğretim programı olmak üzere yedi boyutta ele almıştır.

Kalite her alanda önemlidir. Özellikle gününün çoğunluğunu okulda geçiren, burada akranlarıyla birlikte geleceğini şekillendiren çocuklar için okuldaki yaşam kalitesi daha da önemlidir. Yaşam kalitesi, kısaca bireylerin yaşadıkları toplumda aile, eğitim, iş, sosyal gruplar gibi çeşitli bakımlardan kendi konumlarını algılayışı ve bu konumdan duydukları memnuniyet düzeyi olarak tanımlanabilir (Sarı, 2007). Bu genel tanımın kapsamında yer alan okul yaşam kalitesi ise okuldaki tüm bireylerin okuldan aldıkları tatmin ve okul ortamındaki memnuniyet, okulun standartlarının düzeltilmesi, okulda her alanda yapılabilecek iyileştirmeler olarak ifade edilebilir.

Kelime anlamı olarak ilgi, ilişkinlik anlamına gelen aidiyet (Türk Dil Kurumu [TDK], 2018), bağlılık, ilişkili olma, bir topluluğun parçası olma, okul veya sınıfa ait olma, destek ve kabul etme olarak tanımlanan etraflı bir kavramdır (Osterman, 2000). Ait olma duygusu aslında her insanın yaşaması gereken en temel duygulardan biridir. Temel bir insani ihtiyaç ve motivasyon olan aidiyet duygusu, öğrencilerin sınıf arkadaşları tarafından ne ölçüde kabul ve beğeni gördükleri; grup içinde ne ölçüde önem, saygı ve destek gördükleri ile ilgili olan ve gruplara dâhil edilmelerine yönelik etkinleştirilebilir öznel bir duygu durumudur (Baumeister ve Leary, 1995; Goodenow, 1992a; Goodenow ve Grady, 1993; Osterman, 2000; Sarı, 2013). Ayrıca öğrencilerin okullarının önemli ve saygın birer üyeleri olduğuna yönelik duygularını ifade eder (Booker, 2004). Aidiyet duygusu bireyin kendisini bir topluma ait hissetmesi, bu topluluk içinde kabul görmesi, önemsenmesi, desteklenmesi ve bireye saygı duyulması şeklinde düşüldüğünde okul aidiyet duygusunun önemi anlaşılmaktadır. Öğrenciler kendilerini okula ait hissederlerse, aidiyet duygusu olursa birçok yönden olumlu sonuçlar ortaya çıkabilir: Ders başarısı, öz güven, öz saygı, öz yeterlilik, motivasyon, kendini gerçekleştirme gibi. Aidiyet duygusu ve kişiler arası iletişimi gelişen bir öğrencinin akademik motivasyonu ve başarısı da etkilenmektedir (Goodenow, 1993).

Aidiyet duygusunun gelişmesinde veya azalmasında birçok faktör etkilidir. Anderman (2002), okul büyüklüğünün, sınıf yapısının ve kentlilik gibi değişkenlerin teorik olarak bir öğrencinin aidiyet duygusu ile ilişkili olması

gerektiğini öne sürerken Lee, Dedrick ve Smith (1991), öğrenciler arasındaki ilişkilere ve öğrencilerin okulla olan bağlantılarına, öğretmenlerin önemli ölçüde aracılık ettiğini vurgulamıştır. Chiu, Chow, McBride ve Mol (2016) ise öğretmen-öğrenci ilişkisinin, okula aidiyet duygusu üzerinde çok güçlü bir etkiye sahip olduğunu belirtmişlerken Goodenow (1993) ise öğretmen desteğine değinmiş, öğretmen beklentilerinin ve desteğinin, sınıf içindeki çabanın, aidiyet duygusunun ve akademik başarının belirleyicisi olduğunu ifade etmiştir. Bir diğer nedeni de öğretmenlerin bakış açıları olabilir. Bu bakış açıları öğrencinin okuldaki olumlu ve olumsuz davranışları üzerinde etkilidir. Öğrenci davranışlarını etkileyen bakış açıları doğrultusunda okullarda gözlenen davranış tiplerinden biri de “direnc davranışları”dır.

Direnç, “dayanma, karşı koyma, mukavemet” anlamına gelen (TDK, 2018) bir kavramdır. Eğitimde direnc davranışları, öğrencilerin öğrenme-öğretme sürecinde planlı ve bilinçli olarak öğretmenlerine, arkadaşlarına, derslere, bulunduğu ortama veya olumsuz bir duruma yönelik göstermiş oldukları karşı duruş, reddetme şeklindeki tepki davranışlarıdır. Direnc kavramını, McLaren (1985) okul ortamının meşruluğuna, gücüne ve anlamlılığına karşı çıkan öğrenci davranışı olarak ifade etmektedir. Alpert (1991, s.350), direnc kavramının eğitim araştırmalarında ve çalışmalarında okullardaki çeşitli öğrenci davranışlarını ifade etmek ve yorumlamak için kullanıldığını; ayrıca bu kavramın okul ile toplum arasındaki çatışmaların varlığını belirtmek için kullanıldığını da ifade etmektedir. Yüksel (2003, s.237) ise direnc davranışını “*öğrencinin okuldaki eğitim-öğretim faaliyetlerine karşı koyma davranışı*” olarak ifade etmiştir.

Öğrencilerin anlık yaptıkları davranışlar (yüksek sesle veya izinsiz konuşma, yerinden kalkma, arkadaşını rahatsız etme veya arkadaşıyla ders esnasında konuşma gibi) direnc davranışı olarak kabul edilmemektedir. Bir davranışın direnc davranışı olması için öğrencinin yaptığı eylemin mantıklı ve planlanmış olması, eylem gerçekleşmeden önce eylem üzerine düşünülmesi gerekmektedir (Erickson, 1984’ten akt; Yüksel, 2003, s.237). Olumsuz davranışlar ile direnc davranışları arasındaki fark bu noktada ortaya çıkmaktadır. Olumsuz ve istenmeyen davranışlar ortamda gerçekleşen olaya verilen anlık, üzerine düşünülmemiş davranışlardır. Ancak direnc davranışları üzerine düşünülmüş, isteyerek, bilerek, sürekli öğrenci tarafından tekrarlanan davranışlardır (Yüksel, 2003).

Direnç davranışları, farklı eğitimciler tarafından farklı biçimlerde sınıflanmıştır. Burroughs, Kearney ve Plax (1989) direnç davranışlarını eğitimin faaliyetlerini olumlu etkileyen yani yapıcı ve eğitim faaliyetlerini olumsuz etkileyen yani yıkıcı olmak üzere ikiye ayırmışlardır. Öğrenciler kendilerine yapılan yanlış bir davranışa tepki gösterebilirler ve eğitim kalitesini arttıracak olan bu davranışlar yapıcı direnç davranışı olarak ifade edilebilir. Öğrencilerin amaçlı sorular sorması, olumsuz bir durum karşısında şikayetçi olması, ortamdaki haksızlığı dile getirmesi yapıcı dirence örnek verilebilir. Yıkıcı direnç davranışlarında ise öğrenciler yaptıkları davranışın farkında olarak öğretmenini ve arkadaşlarını rahatsız edebilir, dersin işleyişini bozabilir. Alpert (1991), yaptığı çalışmada öğrencilerin gösterdikleri bazı direnç davranışları olarak; mırıldanma, öğretmeniyle tartışma, sorulan sorulara cevap vermeme davranışlarını belirtmiştir. Spaulding (1995) ise yaptığı çalışmada direnç davranışlarını pasif direnç ve agresif direnç olarak ikiye ayırmıştır. Görmezden gelme, söz kesme gibi davranışlar pasif dirence; protesto etme, dersi bölme gibi davranışlar agresif dirence örnek olarak verilebilir. Uyum gösterme direnç davranışında ise katılmasa bile öğretmenle aynı fikirdeymiş gibi görünür. Yüksel (2003) ise yaptığı inceleme sonucunda direnç davranışını aktif ve pasif olarak ikiye ayırmış ve aktif direncin öğretmen tarafından yaptırım uygulanabilme olasılığı olduğundan öğrencilerin genelde pasif dirence yöneldiğini belirtmiştir. Burroughs ve arkadaşları (1989) direnç davranışlarını 19 kategoride toplamışlardır. Belirtilen 19 direnç biçimi ise şunlardır: Öğretmene tavsiye verme, öğretmeni suçlama, kaçınma, gönülsüz katılım, aktif direnç, aldatma, doğrudan iletişim kurma, karışıklık yaratma, bahane sunma, öğretmeni görmezden gelme, öncelikler, öğretmenin otoritesine karşı çıkma, öğrenci desteği, otoriteye şikâyet, öğretmen davranışlarını model alma, öğretmeni model almanın etkisi, düşmanca savunma, öğrencinin delil çürütmesi ve intikamdır.

Direnç davranışları fark edildikten sonra eğitim-öğretim sürecini, motivasyonu ve okula uyum sürecini etkilememesi açısından önlem alınması önemlidir. Öğretmenlerin eğitim-öğretim sürecinde öğrencilerin derse aktif katılmasını sağlayarak, bu katılıma olanak tanıyacak yöntem ve tekniklere yer vererek direnç davranışlarını olumlu yönde etkileyeceği söylenebilir (Sever ve Güven, 2014). Öğretmen ve öğrenci arasında sağlıklı iletişim direnç davranışlarını önleme konusunda en önemli faktördür (Margonis, 2004). Sınıf ortamının demokratik olması, öğretmenin öğrencilere değer vermesi, öğrencilerin kendilerini okula ve ortama ait hissetmeleri, sağlıklı bir sınıf ikliminin

oluşması ve bu durumların sürekliliği direnç davranışlarının oluşmasını önleyebilir, ayrıca var olan direnç davranışlarının sönmesini sağlayabilir (Canoğulları, 2018; Margonis, 2004).

Birbiriyle etkileşim hâlinde olduğu düşünülen okul yaşam kalitesi algısı, okula aidiyet duygusu ve öğrenci direnç davranışlarının arasındaki ilişkilerin incelenmesi bu çalışmanın genel çerçevesini oluşturmaktadır. Çalışmada ortaokul öğrencilerinde direnç davranışlarının, okul yaşam kalitesi algısının ve okula aidiyet duygusunun çeşitli değişkenlere göre (cinsiyet, sınıf düzeyi ve anne-baba eğitim düzeyi) incelenmesi amaçlanmıştır. Bunun yanı sıra bu üç değişken arasındaki istatistiksel ilişkiler de incelenmiştir. Bu bağlamda araştırmanın genel amacı, ortaokul öğrencilerinde okul yaşam kalitesi algılarının, okula aidiyet duygularının ve direnç davranışlarının incelenmesi ve bu değişkenler arasındaki ilişkilerin analiz edilmesidir. Bu ana amaç doğrultusunda şu sorulara yanıt aranmıştır:

1. Öğrencilerin okul yaşam kalitesi algıları düzeyi nedir?
2. Öğrencilerin okula aidiyet duyguları düzeyi nedir?
3. Öğrencilerin direnç davranışları düzeyi nedir?
4. Öğrencilerin okul yaşam kalitesi algıları, okula aidiyet duyguları ve direnç davranışları ölçek toplam puanları aşağıdaki değişkenlere göre farklılık göstermekte midir?
 - a. Cinsiyet
 - b. Sınıf düzeyi
 - c. Anne-baba eğitim düzeyi
5. Öğrencilerin okul yaşam kalitesi algıları, okula aidiyet duyguları ve direnç davranışları arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?
6. Öğrencilerin okul yaşam kalitesi algıları ve okula aidiyet duyguları, direnç davranışlarını anlamlı bir şekilde yordamakta mıdır?

Yöntem

Araştırma Modeli

Ortaokul öğrencilerinin okul yaşam kalitesi algılarını, okula aidiyet duygularını ve direnç davranışlarını incelemeyi amaçlayan bu araştırma ilişkisel tarama modelinde betimsel bir çalışmadır.

Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma evreni 2017-2018 eğitim-öğretim yılında Adana ili merkez ilçelerindeki (Seyhan, Yüreğir ve Çukurova) ortaokullarda öğrenim

görmekte olan öğrencilerden oluşmaktadır. Araştırmanın örneklemini belirlemek için ise tabakalı küme örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Üç farklı sosyo-ekonomik düzey (alt-orta-üst) temel alınarak merkez ilçelerde bulunan toplam altı devlet ortaokulu seçilmiştir. Ardından belirlenen bu okullardaki 6 ve 8. sınıf düzeylerinden, her düzey için seçkisiz olarak birer şube belirlenmiş olup her okuldan üç şube olmak üzere toplam 18 şube ve bu şubelerde öğrenim gören 524 öğrenci belirlenmiştir. Öğrencilerin yaşları 10 ile 15 arasında değişmektedir (Yaş ortalaması=12.95, Standart sapma=.96). Araştırmanın örneklemini oluşturan öğrencilere ait kişisel bilgiler Tablo 1’de gösterilmiştir.

Tablo 1. Örnekleme Oluşturan Öğrencilerin Bazı Kişisel Değişkenlere Göre Dağılımı

Değişkenler	Alt Boyutlar	f	%
Cinsiyet	Kız	252	48.1
	Erkek	261	49.8
	Belirtmeyen	11	2.1
Sınıf Düzeyi	6. Sınıf	170	32.4
	7. Sınıf	208	39.7
	8. Sınıf	146	27.9
Anne Eğitim Düzeyi	Okur-yazar olmayan	72	13.7
	İlkokul	100	19.1
	Ortaokul	84	16
	Lise	141	26.9
	Üniversite	77	14.7
	Belirtmeyen	50	9.5
Baba Eğitim Düzeyi	Okur-yazar olmayan	20	3.8
	İlkokul	97	18.5
	Ortaokul	116	22.1
	Lise	143	27.3
	Üniversite	88	16.8
	Belirtmeyen	60	11.5

Veri Toplama Araçları

Okul Yaşam Kalitesi Ölçeği (OYKÖ)

Sarı (2007) tarafından ilköğretim öğrencilerinin okul yaşam kalitesi algılarını belirlemek amacıyla geliştirilen 5’li likert tipinde (1. Kesinlikle Katılmıyorum- 5. Kesinlikle Katılıyorum) bir ölçme aracıdır. Ölçeğin geçerliliği ve güvenilirliği Sarı tarafından 2012 yılında yeniden yapılmış ve önceki yapıya benzer bir yapı elde edilmiştir. Ölçek “Öğretmen-Öğrenci İletişimi” (dokuz madde), “Öğrenci-Öğrenci İletişimi” (dokuz madde), “Okula Yönelik Duygular” (sekiz madde), “Okul Yönetimi” (altı madde) ve “Statü” (üç madde) alt boyutları olmak üzere toplam 35 maddeden oluşmaktadır. Bu maddelerin

20'si olumlu, 15'i olumsuzdur. Toplam varyansın %46.92'sini açıklayan bu beş alt boyuta ilişkin Cronbach Alfa iç tutarlılık katsayıları sırasıyla .83, .80, .82, .77 ve .69'dur. Bu araştırma kapsamında güvenilirlik değerleri yeniden incelenmiş; Cronbach Alfa iç tutarlılık katsayıları "Öğretmen-Öğrenci İletişimi" için .85; "Öğrenci-Öğrenci İletişimi" için .82; "Okula Yönelik Duygular" için .84; "Okul Yönetimi" için .79; "Statü" için .77 ve ölçeğin tamamı için de .89 olarak hesaplanmıştır.

Okula Aidiyet Duygusu Ölçeği (OADÖ)

Goodenow (1993) tarafından geliştirilen ve Sarı (2015) tarafından Türkçeye uyarlanan Okula Aidiyet Duygusu Ölçeği (Psychological Sense of School Membership Scale), öğrencilerin okula ait hissetme ve kendilerini değerli görme duygularını ölçmek amacıyla geliştirilen 18 maddelik likert tipi (1. Hiç Doğru Değil - 5. Tamamen Doğru) bir ölçme aracıdır. Ölçek maddelerinin 13'ü olumlu, 5'i olumsuz ifadelerdir. Ölçeğin Türkçeye uyarlanması sürecinde, Sarı (2015) tarafından yapılan faktör analizleri sonucunda maddelerin iki bileşende toplandığı, bu iki faktörün toplam varyansın %28.9 ve %9.59 olmak üzere %38.49'unu açıkladığı görülmüştür. Birinci faktör (Okula Aidiyet Duygusu) ölçekteki 13 olumlu maddeyi kapsamaktadır; diğer faktörde (Reddedilmişlik Duygusu) ise ölçekte yer alan beş olumsuz madde bir araya gelmiştir. Alt boyutlara ilişkin Cronbach Alfa iç tutarlılık katsayıları sırasıyla .84 ve .78; ölçek toplam puanları içinse .84 olarak hesaplanmıştır. Bu araştırma kapsamında ölçeğin Cronbach Alfa katsayıları ölçeğin tamamı için .71; Okula Aidiyet Duygusu alt boyutu için .85; Reddedilmişlik Duygusu alt boyutu için de .58 olarak hesaplanmıştır.

Öğrenci Direnç Davranışları Ölçeği (ÖDDÖ-S)

Sarı ve Yolcu (2018) tarafından geliştirilen Öğrenci Direnç Davranışları-Öğrenci Ölçeği (ÖDDÖ-S), ortaokul öğrencilerinin kendi direnç davranışlarına ilişkin algılarını incelemede kullanılabilecek, 5'li likert tipinde (1. Kesinlikle Katılmıyorum - 5. Kesinlikle Katılıyorum) bir ölçme aracıdır. ÖDDÖ-S için yapılan açımlayıcı faktör analizi sonucunda Öğretmene Karşı Düşmanca Tavırlar (12 madde); Sürekli Öfkeli Olma (altı madde); Öğretmen Otoritesine Direnç (dokuz madde) ve Pasif Direnç (yedi madde) şeklinde dört faktörlü bir yapı elde edilmiştir. Toplam varyansın %41.85'ini açıklayan bu dört faktöre ilişkin Cronbach Alfa iç tutarlılık katsayıları sırasıyla .85, .80, .73 ve .72; ölçeğin tamamı için ise .89 bulunmuştur. Bu araştırma kapsamında elde edilen Cronbach Alfa iç tutarlılık katsayıları ise ölçeğin tamamı için .95;

Öğretmene Karşı Düşmanca Tavırlar alt boyutu için .92; Sürekli Öfkeli Olma alt boyutu için .81; Öğretmen Otoritesine Direnç alt boyutu için .88 ve Pasif Direnç alt boyutu için de .85 olarak hesaplanmıştır.

Veri Toplanması ve Analizi

Analizlere başlamadan önce verilerin normal dağılıp dağılmadığını anlamak için önce basıklık ve çarpıklık katsayıları (Skewness ve Kurtosis) incelenmiş ve değerlerin -1 ile +1 arasında olduğu görülmüştür. Ardından yapılan Kolmogorov-Smirnov (K-S) testi sonucunda OYKO ve OADÖ puanlarına ait dağılımların çoğunlukla normal olduğu; ÖDDÖ-S puanlarının tamamının ise normal dağılım sayılıştığını karşılamadığı belirlenmiştir.

Araştırmada öğrencilerin bağımsız değişkenlere göre okul yaşam kalitesinde, okula aidiyet duygusunda ve öğrenci direnç davranışları ölçek toplam puanları arasında anlamlı bir farklılık olup olmadığını incelemek için MANOVA testi yapılmış, bu testler sonucunda belirlenen anlamlı farkların kaynakları ANOVA testleri ile incelenmiştir. Bağımlı değişkenler arasındaki ilişkilerin incelenmesinde korelasyon ve regresyon analizleri yapılmıştır. Analizlerde elde edilen aritmetik ortalamaların yorumlanmasında grup genişlik değeri, ölçekler 5'li likert tipinde olduğundan, $4/5=0.80$ olarak alınmıştır. Buna göre; 1.00-1.80 arası “çok düşük”; 1.80-2.60 arası “düşük”; 2.60-3.40 arası “orta”; 3.40-4.20 arası “yüksek”; 4.20-5.00 arası da “çok yüksek” olarak alınmıştır.

Bulgular

Öğrencilerin OYKÖ, OADÖ ve ÖDDÖ-S Puanlarına İlişkin Bulgular

Öğrencilerin OYKÖ ölçeğinden aldıkları puanlara ait aritmetik ortalama ve standart sapma değerleri Tablo 2’de sunulmuştur.

Tablo 2. Öğrencilerin OYKÖ Puanlarına İlişkin Aritmetik Ortalama ve Standart Sapma Değerleri

Okul Yaşam Kalitesi Ölçeği	\bar{X}	ss	Düzey
OYKÖ-Öğretmen-Öğrenci İletişimi	3.39	.96	Orta
OYKÖ-Öğrenci-Öğrenci İletişimi	2.60	.89	Orta
OYKÖ-Okula Yönelik Duygular	3.44	.98	Yüksek
OYKÖ-Okul Yönetimi	2.76	1.02	Orta
OYKÖ-Statü	3.68	1.05	Yüksek
OYKÖ Toplam Puanı	3.04	.63	Orta

Tablo 2’de görüldüğü gibi öğrencilerin OYKÖ puanlarına ilişkin ortalamaları 2.60 ile 3.68 arasında değişmektedir.

Öğrencilerin OADÖ ölçeğinden aldıkları puanlara ait aritmetik ortalama ve standart sapma değerleri Tablo 3'te sunulmuştur.

Tablo 3. Öğrencilerin OADÖ Puanlarına İlişkin Aritmetik Ortalama ve Standart Sapma Değerleri

Okula Aidiyet Duygusu Ölçeği	\bar{X}	ss	Düzy
OADÖ-Okula Aidiyet Duygusu	3.53	.73	Yüksek
OADÖ-Reddedilmişlik Duygusu	2.41	.78	Düşük
OADÖ Toplam Puanı	3.22	.48	Orta

Tablo 3'te görüldüğü gibi öğrencilerin OADÖ puanlarına ilişkin ortalamaları 2.41 ile 3.53 arasında değişmektedir.

ÖDDÖ-S'den alınan puanlara ait betimsel istatistikler Tablo 4'te sunulmuştur.

Tablo 4. Öğrencilerin ÖDDÖ-S Puanlarına İlişkin Aritmetik Ortalama ve Standart Sapma Değerleri

Öğrenci Direnç Davranışları Ölçeği	\bar{X}	ss	Düzy
Öğretmene Karşı Düşmanca Tavırlar	1.79	.87	Çok düşük
Sürekli Öfkeli Olma	2.60	1.02	Düşük
Öğretmen Otoritesine Direnç	1.96	.88	Düşük
Pasif Direnç	1.92	.88	Düşük
ÖDDÖ Toplam Puan	2.00	.81	Düşük

Tablo 4'te görüldüğü gibi öğrencilerin ÖDDÖ-S puanlarına ilişkin ortalamaları 1.79 ile 2.60 arasında değişmektedir.

Öğrencilerin OYKÖ, OADÖ ve ÖDDÖ-S Puanlarının Cinsiyete Göre İncelenmesinden Elde Edilen Bulgular

Kız ve erkek öğrencilerin okul yaşam kalitesi (OYK), okula aidiyet duygusu (OAD) ve öğrenci direnç davranışları (ÖDD) arasında anlamlı farklılık olup olmadığını belirlemek için MANOVA testi yapılmıştır. Sayıtlar karşılanmasına rağmen Box's M testi sonucu p değeri .05'ten küçük çıktığı için Pillai's Trace testi sonuçlarına bakılmıştır. Bu testin sonuçlarına göre kız ve erkeklerin toplam puanlarının doğrusal kombinasyonunda anlamlı bir farklılık olduğu görülmüştür. Kısmi Eta Kare değerine bakıldığında cinsiyetin tüm bağımlı değişkenlerin toplam puanlarına etkisinin düşük düzeyde olduğu görülmüştür ($V=.020$, $F_{3-509}=3.410$, $p=.017$, $\eta^2=.020$). Anlamlı farklılığın kaynağını belirlemek için yapılan ANOVA testi sonuçları Tablo 5'te sunulmuştur.

Tablo 5. Öğrencilerin Cinsiyetlerine Göre OYKÖ, OADÖ ve ÖDDÖ-S Toplam Puanlarına İlişkin Betimsel Değerler ve ANOVA Sonuçları

Bağımlı Değişkenler	Cinsiyet	N	\bar{X}	S	Sd	F	p	η^2
OYK	Kız	252	3.12	.69	1	6.44	.011	.012
	Erkek	261	2.98	.56				
OAD	Kız	252	3.26	.47	1	3.28	.071	.006
	Erkek	261	3.19	.51				
ÖDD	Kız	252	1.90	.80	1	7.67	.006	.015
	Erkek	261	2.10	.82				

Tablo 5'te görüldüğü gibi, kız ve erkeklerin okula aidiyet duyguları toplam puanları arasında anlamlı bir fark görülmezken, okul yaşam kalitesi ve öğrenci direnç davranışları toplam puanlarının anlamlı bir şekilde farklılaştığı görülmektedir ($p < .05$). Tablo 5'ten anlaşılacağı gibi kızların okul yaşam kalitesi ölçek puan ortalamaları erkek öğrencilerin puanlarından anlamlı olarak daha yüksek iken; erkeklerinde direnç davranışları puan ortalamaları kız öğrencilerin puanlarından anlamlı düzeyde daha yüksektir. Cinsiyetin hem okul yaşam kalitesi hem de direnç davranışları ölçek puanları üzerindeki etkisinin kısmi eta kare değerlerine göre düşük olduğu tablodan anlaşılmaktadır.

Öğrencilerin OYKÖ, OADÖ ve ÖDDÖ-S Puanlarının Sınıf Düzeyine Göre İncelenmesinden Elde Edilen Bulgular

Sınıf düzeyine göre OYKÖ, OADÖ ve ÖDDÖ-S puanları arasında anlamlı farklılık olup olmadığını belirlemek için MANOVA testi yapılmıştır. Sayıltılar karşılanmasına rağmen Box's M testi sonucu p değeri .05'ten küçük çıktığı için Pillai's Trace testi sonuçlarına bakılmıştır. Bu testin sonuçlarına bakıldığında sınıf düzeyine göre toplam puanlarının doğrusal kombinasyonunda anlamlı bir farklılık olduğu görülmüştür. Kısmi Eta Kare değerine bakıldığında sınıf düzeyinin tüm bağımlı değişkenlerin toplam puanlarına etkisinin düşük düzeyde olduğu görülmüştür ($V = .088$, $F_{6-1040} = 7.982$, $p = .00$, $\eta^2 = .044$). Anlamlı farklılığın kaynağını belirlemek için yapılan ANOVA testi sonuçları Tablo 6'da sunulmuştur.

Tablo 6'da görüleceği gibi analizler sonucunda sınıf düzeyine göre OADÖ puanları arasında anlamlı bir fark görülmezken, OYKÖ ve ÖDDÖ-S puanlarının anlamlı bir şekilde farklılaştığı görülmektedir ($p < .001$). Sınıf düzeyinin hem okul yaşam kalitesi hem de direnç davranışları ölçek puanları üzerindeki etkisinin kısmi eta kare değerlerine göre orta olduğu tablodan anlaşılmaktadır.

Tablo 6. Sınıf Düzeyine Göre Öğrencilerin OYKÖ, OADÖ ve ÖDDÖ-S Toplam Puanlarına İlişkin Betimsel Değerler ve ANOVA Sonuçları

Bağımlı Değişkenler	Sınıf Düzeyi	N	\bar{X}	S	Sd	F	p	η^2
OYK	8.sınıf	146	2.88	.67	2	13.910	.000	.051
	7.sınıf	208	3.00	.58				
	6.sınıf	170	3.23	.62				
OAD	8.sınıf	146	3.25	.49	2	.601	.549	.002
	7.sınıf	208	3.20	.46				
	6.sınıf	170	3.24	.53				
ÖDD	8.sınıf	146	2.23	.87	2	16.404	.000	.059
	7.sınıf	208	2.07	.82				
	6.sınıf	170	1.73	.66				

Elde edilen farkların kaynağını incelemek amacıyla yapılan Bonferroni testi sonuçlarına göre OYKÖ ortalamaları incelendiğinde 6. sınıf ile 8. sınıf arasında 6. sınıfların lehine; 6. sınıf ve 7. sınıf arasında da 6. sınıf lehine anlamlı fark görülmüştür. ÖDDÖ-S puanları incelendiğinde ise 8. sınıf ve 6. sınıf arasında 8. sınıflar lehine; 6. sınıf ve 7. sınıflar arasında 7. sınıf lehine anlamlı fark olduğu görülmüştür.

Anne-Baba Eğitim Düzeyine Göre Öğrencilerin OYKÖ, OADÖ ve ÖDDÖ-S Puanlarının İncelenmesinden Elde Edilen Bulgular

Anne eğitim düzeyine göre okul yaşam kalitesi, okula aidiyet duyguları ve öğrenci direnç davranışları arasında anlamlı farklılık olup olmadığını belirlemek için MANOVA testi yapılmıştır. Wilks Lambda testi sonuçlarına göre ölçeklerin toplam puanları arasında anlamlı bir farklılık olmadığı görülmüştür. Kısmi Eta Kare değerine bakıldığında anne eğitim düzeyinin bağımlı değişkenlerin toplam puanlarına etkisinin düşük düzeyde olduğu görülmüştür ($\Lambda=.968$, $F_{12-1235}=1.263$, $p=.235$, $\eta^2=.011$). Yapılan ANOVA testi sonuçları incelendiğinde OYKÖ ve ÖDDÖ-S puanlarının anlamlı fark göstermediği belirlendiğinden Tablo 7’de sadece okula aidiyet duygusu sonuçları sunulmuştur.

Tablo 7. Anne-Eğitim Düzeyine Göre OADÖ Puanlarına İlişkin Betimsel Değerler ve ANOVA Sonuçları

Bağımlı Değişkenler	Eğitim Düzeyi	N	\bar{X}	S	Sd	F	p	η^2
OAD	Okur-yazar olmayan	72	3.18	.44	4	2.295	.019	.025
	İlkokul	100	3.17	.52				
	Ortaokul	84	3.33	.50				
	Lise	141	3.16	.49				
	Üniversite	77	3.33	.45				

Tablo 7’de görüldüğü gibi anne eğitim düzeyine göre okula aidiyet duygusu toplam puanları arasında anlamlı farklar bulunmaktadır ($p<.05$). Anne eğitim düzeyinin OADÖ puanları üzerindeki etkisinin kısmı eta kare değerlerine göre düşük olduğu tablodan anlaşılmaktadır. Farklılığın kaynağını belirlemek için yapılan Bonferroni testi sonuçlarına göre OADÖ puanları, annesi ortaokul mezunu olanlar ile annesi ilkokul ve lise mezunu olanlar arasında, annesi ortaokul mezunu olanlar lehine; annesi üniversite mezunu olanlar ile annesi ilkokul ve lise mezunu olanlar arasında annesi üniversite mezunu olanlar lehine anlamlı fark göstermektedir.

Baba eğitim düzeyine göre OYKO, OADÖ ve ÖDDÖ-S puanları arasında anlamlı farklılık olup olmadığını belirlemek için MANOVA testi yapılmıştır. Wilks Lambda testi sonuçlarına göre ölçeklerin toplam puanları arasında anlamlı bir farklılık olmadığı görülmüştür. Kısmi Eta Kare değerine baktığımızda baba eğitim düzeyinin bağımlı değişkenlerin toplam puanlarına etkisinin düşük düzeyde olduğu görülmektedir ($\Lambda=.981$, $F_{12-1209}=.737$, $p=.716$, $\eta^2=.006$). Yapılan ANOVA testi sonuçlarında hiçbir ölçek toplam puanında baba eğitim düzeyi anlamlı olarak farklılaşmamıştır.

OYKÖ, OADÖ ve ÖDDÖ-S Puanları Arasındaki İlişkilere Yönelik Bulgular

Okul yaşam kalitesi, okula aidiyet duygusu ve öğrenci direnç davranışları değişkenleri arasındaki korelasyonel ilişkiler Tablo 8’de verilmiştir.

Tablo 8. OYKÖ, OADÖ ve ÖDDÖ-S Puanları Arasındaki İlişkilere Dair Korelasyon Analizi Sonuçları

	OYKÖ	OADÖ
Okul Yaşam Kalitesi (OYKÖ)	-	
Okula Aidiyet (OADÖ)	.36**	-
Öğrenci Direnci (ÖDDÖ)	-.47**	-.25**

*N=524, ** $p<0.01$*

Tablo 8’de görüldüğü gibi yapılan korelasyon analizi sonuçlarına göre değişkenler arasında istatistiksel olarak anlamlı ilişkiler bulunmaktadır. Öğrencilerin OYKÖ puanları ile OADÖ puanları arasında pozitif yönde anlamlı ($r=.36$, $p<.05$), ÖDDÖ puanları ile ise negatif yönde anlamlı ($r=-.47$, $p<.05$) ilişkiler görülmüştür. Öğrencilerin OADÖ puanları ile ÖDDÖ puanları arasında da negatif yönde anlamlı ilişki tespit edilmiştir ($r=-.25$, $p<.05$).

Değişkenler arasındaki yordayıcı ilişkilerin incelenmesinde öğrencilerin Öğrenci Direnç Davranışları Ölçeği puanları bağımlı, Okul Yaşam Kalitesi

Ölçeği (OYKO) ve Okula Aidiyet Duygusu Ölçeği (OADÖ) puanları da bağımsız değişkenler olarak ele alınmıştır. Okul yaşam kalitesi algıları ile okula aidiyet duygularının öğrencilerin gösterdikleri direnç davranışlarını yordama düzeyini belirlemek amacıyla yapılan çoklu regresyon analizinin sonuçları Tablo 9’da gösterilmiştir.

Tablo 9. Öğrencilerin OYKÖ ve OADÖ Puanlarının ÖDDÖ Puanlarını Yordama Düzeyine İlişkin Çoklu Regresyon Analizi Sonuçları

Değişken	B	St. Hata	β	t	p	R	R ²	F
Sabit	3.888	.153	-	25.488	.000	.483	.233	158.454
Okul Yaşam Kalitesi	-.618	.049	-.483	-12.588	.000			
Sabit	4.213	.220	-	19.117**	.000			
Okul Yaşam Kalitesi	-.577	.053	-.451	-10.914**	.000	.489	.239	81.779
Okula Aidiyet Duygusu	-.139	.068	-.084	-2.037*	.042			

* $p < .05$; ** $p < .01$

Yapılan regresyon analizi sonuçları Tablo 9’da incelendiğinde, okul yaşam kalitesine ilişkin algıları ile okula aidiyet duygularının, ortaokul öğrencilerinin direnç davranışlarını anlamlı bir şekilde yordadığı görülmektedir. Çoklu regresyon analizi sonuçlarına göre okul yaşam kalitesi değişkeni tek başına “Öğrenci Direnç Davranışları” ölçeğinden alınan puanlarda gözlenen toplam varyansın %23’ünü açıklarken; iki bağımsız değişken birlikte toplam varyansın %24’ünü açıklamaktadır [$R = .483$, $R^2 = .239$, $F_{(2,524)} = 81.779$, $p < .005$].

Coefficients Beta değerine baktığımızda ise Okul Yaşam Kalitesi ölçeğinin Öğrenci Direnç Davranışları ölçeğinden alınan puanları daha fazla yordadığı görülürken; Okula Aidiyet Duygusu ölçeğinin ise düşük olsa da anlamlı olarak yordadığı görülmektedir.

Tartışma ve Sonuç

Ölçek Sonuçlarına Ait Betimsel Bulgulara İlişkin

Çalışmada yanıt aranan ilk soru grubu kullanılan ölçme araçlarından elde edilen betimsel istatistiklere ilişkindir. Bunlardan ilki OYKÖ puanlarına aittir. Öğrencilerin OYKÖ toplam puanlarının aritmetik ortalaması 3.04 bulunmuştur. Bu ortalamaya dayanarak çalışmaya katılan 6. sınıf, 7. sınıf ve 8. sınıf öğrencilerinin okul yaşam kalitesini orta düzeyde olumlu algıladıkları söylenebilir. Bu durum Arıkan (2015), Arıkan ve Sarı (2016), Bilgiç (2009), Karabey (2017), Karalar (2017), Sarı, Ötünç ve Erceylan (2007), Sarı (2012) yaptıkları çalışmalar ile paralellik göstermektedir. Ayrıca Alaca (2011), Dur-

maz (2008), İnal (2009), İnal ve Sadık (2011), Sarı (2007) ise yaptıkları çalışmalar sonucunda öğrencilerin okul yaşam kalitesini orta düzeyin üstünde algıladıkları sonucuna ulaşmışlardır. Bu sonuçlar, öğrencilerin okulda olmaktan ve okul hayatından mutlu olduklarını ve okul yaşam kalitesini olumlu şekilde algıladıklarını göstermektedir.

Öğrencilerin OADÖ toplam puanlarının aritmetik ortalaması 3.22 bulunmuştur. Adana merkez ilçelerindeki 6, 7 ve 8. sınıf öğrencilerinin okula aidiyet duygusunun orta düzeyde olduğu söylenebilir. Goodenow (1992b) da yaptığı çalışma sonucunda ölçeğin ortalamasını 3'ün biraz üzerinde yani orta düzeyde bulmuştur. Benzer şekilde Alaca (2011), Israelashvili (1997), Kılıçoğlu (2014), Özgök ve Sarı (2016), Sarı (2012, 2013) ve Sarı ve Özgök (2014) de çalışmalarına katılan öğrenciler arasında okula aidiyet duygusunun ortanın biraz üzerinde olduğunu gösteren sonuçlar elde etmişlerdir. Arıkan (2015) ise yaptığı çalışmada okula aidiyet duygusunun çok yüksek olmadığını ifade etmiştir. Gerek bu çalışmanın gerekse alanyazındaki diğer çalışmaların bulgularına dayanarak (Alaca, 2011; Anderman, 2002; Capps, 2003; Finn, 1989; Günalan, 2018; Israelashvili, 1997; Kılıçoğlu, 2014; Özgök ve Sarı 2016; Sarı, 2012, 2013; Sarı ve Özgök, 2014) ortaokul öğrencilerinin okula aidiyetleri üzerinde daha çok durulması ve artırmaya yönelik önlemler alınması gerektiği söylenebilir.

Öğrencilerin ÖDDÖ-S toplam puanına ait ortalama 2.00 olarak belirlenmiştir. ÖDDÖ-S'nin beşli bir derecelendirme ölçeği olduğu göz önüne alındığında, araştırmaya katılan 6, 7 ve 8. sınıf öğrencilerinin direnç davranışlarını gösterme düzeyinin “düşük” aralığına karşılık geldiği söylenebilir. Bu bulgular, ortaokul öğrencilerinin direnç davranışlarını çok sık sergilemediklerinin bir göstergesi olarak ele alınabilir. Canoğulları (2018) da öğretmenlerin öğrenci direnç davranışlarıyla karşılaşma sıklığının düşük olduğunu belirtmiştir.

Karşılaştırmaya Dayalı Analiz Sonuçlarına İlişkin Tartışma ve Sonuç

Cinsiyete göre yapılan analizler sonucunda okul yaşam kalitesi ve direnç puanlarında anlamlı fark görülürken, okula aidiyet duygusu puanlarında anlamlı fark görülmemiştir ($p < .05$). Cinsiyete göre öğrencilerin okul yaşam kalitesi algıları incelendiğinde OYKÖ toplam puanında kız öğrenciler lehine anlamlı fark olduğu görülmüştür. Alaca (2011), Doğanay ve Sarı (2006), Günalan (2018), İnal (2009), İnal ve Sadık (2011), Karalar (2017), Karabey (2017), Mok ve Flynn (2002), Cenkseven-Önder ve Sarı (2012) ve Türkoğlu

(2012) yaptıkları çalışmalar sonucunda kız öğrencilerin erkek öğrencilere göre okul yaşam kalitesini anlamlı şekilde daha olumlu algıladıklarını tespit etmişlerdir. Bilgiç (2009), Dönmez (2016), Durmaz (2008), Gedik (2014), Sarı (2012) ve Sarı, Ötünç ve Erceylan (2007) ise okul yaşam kalitesi algılarında anlamlı fark bulamamışlardır. Ayrıca Arıkan ve Sarı (2016) lise öğrencileri ile yaptıkları çalışma sonucunda okul yaşam kalitesi algısının erkek öğrenciler lehine anlamlı olduğunu belirtmişlerdir. Bu çalışmaya katılan kız öğrencilerin okuldaki yaşam kalitesi algılarının erkek öğrencilere göre daha olumlu olduğu ve bu doğrultuda araştırmanın yapıldığı okullardaki kız öğrencilerin okulda daha mutlu ve memnun oldukları söylenebilir. Bu durum, kız öğrencilerin okul ortamını kendi gelecekleri ve hayalleri için yardımcı bir yol gösteri olarak görmelerinden kaynaklanıyor olabilir. Bu düşünceyle kız öğrenciler okul yaşamında daha olumlu duygularla hareket edebilirler.

Cinsiyete göre öğrencilerin ÖDDÖ-S toplam puanları arasında erkek öğrenciler lehine anlamlı farklar bulunduğu görülmüştür. Bu sonuca göre erkek öğrencilerin kız öğrencilere göre daha çok direnç davranışını sergiledikleri söylenebilir. Donat-Bacıoğlu ve Özdemir (2012) de yaptıkları araştırma sonucunda erkek öğrencilerin kız öğrencilere göre daha saldırgan davranışlar gösterdiklerini belirtmişlerdir ve bu durumu da cinsiyet rolleri, hormonal değişim ve ergenlik dönemi ile açıklamışlardır. Bazı ataerkil aileler çocukları arasında cinsiyet ayrımcılığı yapabilir, kız çocuklarını geri planda bırakırken erkek çocuklarına daha fazla önem verebilir. Ailesinde bu şekilde aşırı ilgi ve değer gören erkek öğrenciler okuldaki demokrasi ortamında zorlanabilir, kendilerini haksızlığa uğramış hissedebilir. Bu duygu ve düşüncelerini de direnç davranışlarıyla göstermeye çalışıyor olabilirler. Yapılan araştırmalar sonucunda Evin-Gencel ve Saracaloğlu (2013) ve Yüksel (2004a; 2004b) eğitim fakültesi öğrencileri ile yaptıkları çalışmalarda erkek öğrencilerin daha sık direnç gösterdiğini tespit etmişlerdir. Benzer şekilde Yüksel ve Şahin (2005) de lise öğrencileri ile yaptıkları çalışma sonucunda erkek öğrencilerin kız öğrencilere göre daha fazla direnç davranışı göstermekte olduğu sonucuna ulaşmışlardır.

Sınıf düzeyine göre okula aidiyet duyguları toplam puanları arasında anlamlı bir fark görülmezken, okul yaşam kalitesi ve öğrenci direnç davranışları toplam puanlarının anlamlı bir şekilde farklılaştığı belirlenmiştir ($p < .001$). Sınıf düzeyine göre okul yaşam kalitesi algılarının 6. sınıf öğrencileri lehine

anlamli şekilde farklılaştığı görülmüştür. Ancak Türkoğlu (2012) yaptığı çalışmada öğrencilerin okul yaşam kalitesi algıları arasında sınıf düzeyine göre anlamli bir farklılık bulamamıştır. Öte yandan Bilgiç (2009) okul yaşam kalitesi algısının 6. sınıf öğrenciler lehine anlamli farklılık gösterdiğinin; Durmaz (2008) ise sınıf düzeyine göre anlamli farklılık bulmuş ve bu farklılığın da 9. sınıf öğrencileri lehine olduğunu ifade etmiştir. Bu bulgulara genel olarak bakıldığında sınıf düzeyi yükseldikçe okul yaşam kalitesi algısının azaldığı söylenebilir. Bu yargı, Arıkan ve Sarı (2016), Bilgiç (2009), Durmaz (2008), Gedik (2014), Günalan (2018) ve Sarı (2012)'nin yaptıkları çalışmalarla benzerlik göstermektedir. Hem lise hem de ortaokul düzeyinde, sınıf düzeyi yükseldikçe okul yaşam kalitesi algılarındaki düşüşe, öğrencilerin her iki kademede son sınıfa yaklaştıkça yaşadıkları merkezi sınavlardan kaynaklı olumsuz psikolojik durumlar (sınav kaygısı, stres) yol açmış olabilir. Ayrıca farklı bir kademeden yeni bir kademeye geçen öğrencilerin okul yaşamını daha olumlu algıladıkları şeklinde de bir yorum yapılabilir. Öğrenciler, yeni geldikleri ve henüz yeterince tanımadıkları veya olumsuz deneyimler yaşamadıkları yeni kademeyi arkadaşlık ilişkileri, sosyokültürel ortam ve öğretmen ilişkileri bakımından olumlu algılamış olabilirler (Bilgiç, 2009). Ayrıca sınıf düzeyi yükseldikçe öğrencilerin okul yaşam kalitesi algılarındaki düşüş, içerisinde buldukları ergenlik dönemi ile de ilişkilendirilebilir (Bilgiç, 2009). Altıncı sınıf öğrencileri henüz ön ergenlik döneminde olduklarından okullarındaki genel yaşamı daha olumlu algılamış olabilirler. Sekizinci sınıf öğrencileri ise ergenlik döneminde yaşanan psikolojik ve sosyal sorunların iyice belirginleştiği bir dönem olarak ele alınabilir. Bu nedenle okullarındaki yaşamı da daha olumsuz algılamış olabilirler. Durmaz (2008) ve Gedik (2014) de lise öğrencileri ile yaptıkları çalışmalarda sınıf kademesi yükseldikçe okul yaşam kalitesi algısının azalmasını ergenlik, öğretmenlerin ilgilerinin azalması ve gelecek endişesi olarak ifade etmişlerdir.

Öğrencilerin okula aidiyet duyguları sınıf düzeyine göre incelendiğinde OADÖ toplam puanında anlamli fark bulunmamıştır. Alanyazın incelendiğinde Alaca (2011), Kılıçoğlu (2014), Özgök (2013), Sarı (2012), Sarı ve Özgök (2014) de yaptıkları çalışmalarda sınıf düzeyine göre anlamli fark bulamamışlardır. Bu bulgulara dayanılarak, devam ettikleri sınıf düzeyinin öğrencilerin okula aidiyet duygularını önemli ölçüde etkileyen bir değişken olmadığı şeklinde yorumlanabilir.

Sınıf düzeyine göre öğrencilerin direnç davranışları incelendiğinde

ÖDDÖ-S puanları arasında sekizinci sınıf öğrencileri lehine anlamlı farklar bulunduğu ortaya çıkmıştır. Sekizinci sınıf öğrencilerinde diğer sınıf seviyelerine göre daha fazla direnç davranışı görülmesinin sebeplerinden biri, öğrencilerin iyi bir liseye gidebilmek için yaşadıkları sınav stresi olabilir. Bir diğer sebebi de bu yaş grubu öğrencilerinin ergenlik döneminde bulunmaları ve yetişkinlere yönelik karşı koyma ve itiraz etme davranışlarının iyice belirlenmesi olabilir (Lee, Levine ve Cambra, 1997). Sınav stresi, ergenlik, yaşla birlikte gelen sorumluluklar bu sınıf düzeyindeki öğrencilerin direnç davranışları gösterme sıklığını arttırmış olabilir.

Baba eğitim düzeyine göre yapılan analizlerde, hiçbir ölçek puanı için anlamlı fark bulunmazken, anne eğitim düzeyine göre de sadece okula aidiyet duygusu puanları arasında anne eğitim düzeyi ortaokul ve üniversite olan öğrencilerin puanları lehine anlamlı farklar olduğu belirlenmiştir ($p < .05$). Analizlerde anne eğitim düzeyine göre annesi ortaokul ve üniversite mezunu olan öğrencilere ait ortalamaların eşit olduğu (3.33), ayrıca ortalamaların hepsinin 3.16 ile 3.33 arasında olacak şekilde birbirine oldukça yakın olduğu dikkat çekmiştir. Benzer şekilde baba eğitim düzeyine göre de anlamlı fark bulunmamıştır. Bu bulgulara dayanılarak okula aidiyet duygusunun anne-baba eğitim düzeyine göre şekillenmediği ve ebeveyn eğitim düzeyi ne olursa olsun, okula aidiyet duygusunun orta derecenin üzerine çıkamadığı söylenebilir. Okul yaşam kalitesi ve direnç davranışları bakımından da anne-baba eğitim düzeyine göre genel olarak anlamlı farklar görülmemiş olması da ebeveyn eğitim düzeyinin çalışmada ele alınan değişkenler üzerinde belirleyici bir faktör olmadığına işaret etmektedir. Nitekim Alaca (2011), Durmaz (2008), Karalar (2017), Karabey (2017) ve Türkoğlu (2012)'nin de benzer bulgular elde etmiş olmaları bu yargıyı destekler niteliktedir.

İlişkisel Analiz Sonuçlarına İlişkin Tartışma ve Sonuç

Yapılan korelasyon analizine göre öğrencilerin okul yaşam kalitesi algıları, okula aidiyet duyguları ve direnç davranışları arasında anlamlı ilişkiler bulunmaktadır. OYKÖ ve OADÖ puanları birbiriyle pozitif yönde, ÖDDÖ-S puanları ile de negatif yönde anlamlı ilişkiler göstermiştir. Bu bağlamda öğrencilerin okul yaşam kalitesi algıları olumlu yönde arttıkça okula aidiyet duygularının da olumlu yönde artacağı ve aynı zamanda direnç davranışlarının azalacağı söylenebilir. Alanyazın incelendiğinde Alaca (2011) da OYKÖ puanları ile OADÖ puanları arasında orta düzeyde anlamlı ilişki tespit ederken;

Arıkan (2015) ve Dönmez (2016) de okul yaşam kalitesi algısı ile okula aidiyet duygusu arasında pozitif yönde anlamlı ilişkiler tespit etmişlerdir.

Yapılan regresyon analizi sonucunda öğrencilerin okul yaşam kalitesi algılarının ve okula aidiyet duygularının, öğrenci direnç davranışlarını anlamlı bir şekilde yordadığı belirlenmiştir. Çoklu regresyon analizi sonucunda, Okul Yaşam Kalitesi değişkeni Öğrenci Direnç Davranışları ölçeğinden alınan puanlarda gözlenen toplam varyansın %23'ünü açıklarken; bu iki değişken birlikte toplam varyansın %24'ünü açıklamaktadır. Korelasyon ve regresyon analizinden elde edilen bulgular doğrultusunda, her iki değişkenin de Öğrenci Direnç Davranışları Ölçeği'nden alınan puanları anlamlı olarak yordadığı ve aralarında önemli ilişkiler olduğu söylenebilir. Buna göre öğrencilerde görülen direnç davranışlarını etkileyen faktörlerden biri öğrencilerin okula aidiyet duygusudur. Öğrenciler kendilerini sınıfta, okulda veya arkadaş grubu içerisinde ne kadar mutlu hissediyorlarsa, kendilerini o ortama veya sosyal yapıya ne kadar ait hissediyorlarsa direnç davranışlarının da o derece azalacağı ve bu doğrultu da öğrencilerin okul yaşam kalitesi algılarının olumlu yönde artacağı düşünülebilir. Okul yaşam kalitesi algısı artan bir öğrencinin ise hem okuldaki diğer bireylerle olan ilişkisinde olumlu gelişmeler olması hem de okula olan duygularında pozitif bir artış olması beklenebileceği gibi aynı zamanda göstereceği direnç davranışlarında da azalma olacağı düşünülebilir. Sonuç olarak öğrencilerin okul yaşam kalitesi algısının, okula aidiyet duygusunun ve direnç davranışlarının birbirini etkileyen ve birbirinden etkilenen önemli değişkenler olduğu söylenebilir. Aidiyet duygularının, öğrenci direnç davranışlarını anlamlı bir şekilde yordadığı belirlenmiştir.

Özet olarak; cinsiyet değişkenine göre OYKÖ ve OADÖ puanlarında kızlar lehine anlamlı fark varken; ÖDDÖ-S puanlarında erkekler lehine anlamlı fark bulunmaktadır. Sınıf düzeyine göre OYKÖ puanlarında altıncı sınıf lehine anlamlı fark gözükürken; ÖDDÖ-S puanları arasında sekizinci sınıftaki öğrenciler lehine anlamlı fark görülmektedir. Okulun sosyo-ekonomik düzeyine göre üst sosyoekonomik düzeydeki okullarda OYKÖ toplam puanlarında anlamlı fark tespit edilmiştir.

Bu çalışmanın sınırlılıklarından biri katılımcıların ortaokul düzeyinde öğrenim görmekte olan öğrencilerden oluşması; bir diğeri ise araştırmada toplanan verilerin ölçme araçlarında yer alan maddelerden oluşmasıdır. Ayrıca, yapılan bu çalışma sonucunda uygulamaya ve araştırmaya yönelik aşağıdaki öneriler sunulmuştur:

- Öğrencilerin direnç davranışlarını en aza indirmek için direnç davranışları, direnç davranışlarının tespiti, başetme stratejileri konularında bilgi sahibi olabilmeleri için öğretmenler için seminerler düzenlenebilir.
- Öğrencilerin okul yaşam kalitesi algılarının artırılması ve okula aidiyet duygularının olumlu yönde artması için veli, öğretmen, öğrenci iş birliği yapılabilir. Bu kapsamda gezi, tiyatro, piknik, turnuva gibi sosyal ve kültürel etkinlikler düzenlenebilir.
- Nitel veya karma yöntemle farklı sosyoekonomik düzeyde, farklı kademelerdeki öğrencilerle, farklı illerde bu konulara yönelik çalışmalar yapılabilir.
- Yapılacak olan yeni araştırmalara farklı değişkenler eklenebilir, direnç davranışları farklı değişkenlerle ilişkilendirilebilir.

Kaynakça

- Alaca, F. (2011). *İki dilli olan ve olmayan öğrencilerde okul yaşam kalitesi algısı ve okula aidiyet duygusu ilişkisi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Çukurova Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Alpert, B. (1991). Students' resistance in the classroom. *Anthropology & Education Quarterly*, 22(4), 350-366.
- Anderman, E. M. (2002). School effects on psychological outcomes during adolescence. *Journal of Educational Psychology*, 94(4), 795-809.
- Arıkan, G. (2015). *Spor lisesi ve Anadolu lisesi öğrencilerinde okula aidiyet duygusu ve okul yaşam kalitesinin incelenmesi: Güneydoğu Anadolu bölgesi örneği*. Yayınlanmamış doktora tezi, Çukurova Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü.
- Arıkan, G. ve Sarı, M. (2016). Lise öğrencilerinde okul yaşam kalitesinin incelenmesi. *International Journal of Contemporary Educational Studies*, 2(1), 66-77.
- Baumeister, R. F. ve Leary, M. R. (1995). The need to belong: Desire for interpersonal attachments as a fundamental human motivation. *Psychological Bulletin*, 117(3), 497-529.
- Bilgiç, S. (2009). *İlköğretim öğrencilerinde okul yaşam kalitesi algısının arkadaşlara bağlılık ve empatik sınıf atmosferi değişkenleriyle ilişkisinin incelenmesi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Çukurova Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Booker, C. K. (2004). Exploring school belonging and academic achievement in African American adolescent. *Curriculum and Teaching Dialogue*, 6(2), 131-143.
- Burroughs, N. F., Kearney, P. ve Plax, T. G. (1989). Compliance resistance in the college classroom. *Communication Education*, 38, 214-229.
- Canogulları, E. (2018). *Öğretmenlerin okullarındaki yaşam kalitesine ve öğrenci direnç davranışlarına ilişkin algılarının incelenmesi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Çukurova Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Capps, M. A. (2003). *Characteristics of a sense of belonging and its relationship to academic achievement of students in selected middle schools in region IV and*

- VI educational service centers*. Yayınlanmamış doktora tezi, A & M University, Educational Administration.
- Cenkseven-Önder, F. ve Sarı, M. (2012). Bullying and quality of school life among elementary school students. *Elementary Education Online*, 11(4), 897-914.
- Chiu, M. M., Chow, B. W. Y., McBride, C. ve Mol, S. T. (2016). Students' sense of belonging at school in 41 countries: Cross-cultural variability. *Journal of Cross-Cultural Psychology*, 7(2), 175-196.
- Doğanay, A. ve Sarı, M. (2006). Öğrencilerin üniversitedeki yaşam kalitesine ilişkin algılarının demokratik yaşam kültürü çerçevesinde değerlendirilmesi (Çukurova üniversitesi örneği). *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 4(2), 107-128.
- Donat-Bacıoğlu, S. ve Özdemir, Y. (2012). İlköğretim öğrencilerinin saldırgan davranışları ile yaş, cinsiyet, başarı durumu ve öfke arasındaki ilişkiler. *Eğitim Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, 2(2), 169-187.
- Dönmez, Ş. (2016). *Ortaokul öğrencilerinde okul iklimi, okula bağlılık ve okul yaşam kalitesi algısının çeşitli değişkenler açısından incelenmesi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Durmaz, A. (2008). *Liselerde okul yaşam kalitesi (Kırklareli ili örneği)*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Trakya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Epstein, J. L. ve Mcpartland, J. M. (1976). The concept and measurement of the quality of school life. *American Educational Research Journal*, 13(1), 15-30.
- Evin-Gencel, İ. ve Saracaloğlu, A. S. (2013). An investigation of resistant behaviors of the teacher candidates toward the teaching certificate courses. *Çukurova University Faculty of Education Journal*, 42(2), 87-98.
- Finn, J. D. (1989). Withdrawing from school. *Review of Educational Research*, 59(2), 117-142.
- Gedik, A. (2014). *Ortaöğretim öğrencilerinde okul yaşam kalitesi bağlamında okula yabancılaşma*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, İnönü Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Goodenow, C. (1992a). Strengthening the links between educational psychology and the study of social contexts. *Educational Psychologist*, 27(2), 177-196.
- Goodenow, C. (1992b, April). *School motivation, engagement, and sense of belonging among urban adolescent students*. American Educational Research Association kongresi'nde sunulan bildiri, San Francisco, CA.
- Goodenow, C. (1993). Classroom belonging among early adolescent students: Relationships to motivation and achievement. *Journal of Early Adolescence*, 13, 21- 43.
- Goodenow, C. ve Grady, K. E. (1993). The relationship of school belonging and friends' values to academic motivation among urban adolescent students. *The Journal of Experimental Education*, 62(1), 60-71.
- Günalan, N. (2018). *Ortaokul öğrencilerinin okul yaşam kalitesini, okula aidiyet duygusunu ve okul iklimini neler etkilemektedir?* Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Adnan Menderes Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Israeashvili, M. (1997). School adjustment, school membership, and adolescents' future expectations. *Journal of Adolescence*, 20, 525-535.
- İnal, U. (2009). *Adana il sınırları içerisindeki yatılı ilköğretim bölge okullarında bulunan öğretmen ve öğrencilerin okul yaşam kalitesi algılarının incelenmesi*.

- Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Çukurova Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- İnal, U. ve Sadık, F. (2011). Adana ili sınırları içerisindeki yatılı ilköğretim bölge okullarında bulunan öğrenci ve öğretmenlerin okul yaşam kalitesi algılarının incelenmesi. *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 20(2), 243-258.
- Karabey, M. (2017). *Sivas il merkezinde lise öğrencilerinde okul yaşam kalitesi ve ilişkili faktörler*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Cumhuriyet Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü.
- Karalar, M. (2017). *Ortaokul öğrencilerinin okul yaşam kalitesi algısı ile meslek kararı verme yetkinliği arasındaki ilişki*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, On Dokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Karatzias, A., Power, K. G. ve Swanson, V. (2001). Quality of school life: Development and preliminary standardisation of an instrument based on performance indicators in Scottish secondary schools. *School Effectiveness and School Improvement*, 12(3), 265-284.
- Kılıçoğlu, G. (2014). *İngiltere'deki öğretmenlerin çok kültürlü öğretim yeterlikleri ile Türk öğrencilerin kültürleşme tercihlerinin okula aidiyet duygusu ve akademik başarıyla ilişkisi*. Yayımlanmamış doktora tezi, Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Lee, C. R., Levine, T. R. ve Cambra, R. (1997). Resisting compliance in the multicultural classroom. *Communication Education*, 46(1), 29-43.
- Lee, V. E., Dedrick, R. F. ve Smith, J. B. (1991). The effects of the social organization of schools on teachers' efficacy and satisfaction. *American Sociological Association*, 64(3), 190-208.
- Margonis, F. (2004). From student resistance to educative engagement: A case study in building powerful student-teacher relationships. *Counterpoints*, 259, 39-53. https://www.jstor.org/stable/42978492?seq=7#metadata_info_tab_contents
- McLaren, P. L. (1985). The ritual dimensions of resistance: Clowning and symbolic inversion. *Journal of Education*, 167(2), 84-97.
- Mok, M. M. C. ve Flynn, M. (2002). Determinants of students' quality of school life: A path model. *Learning Environments Research*, 5(3), 275-300.
- Osterman, F. K. (2000). Students' need for belonging in the school community. *Review of Educational Research*, 70(3), 323-367.
- Özgök, F. (2013). *Ortaokul öğrencilerinde okula aidiyet duygusunun arkadaşlara bağlılık düzeyinin ve empatik sınıf atmosferi algısının incelenmesi*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Çukurova Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Özgök, F. ve Sarı, M. (2016). Ortaokul öğrencilerin okula aidiyet duygusu ve arkadaş bağlılık düzeyi. *Ç.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 25(3), 71-86.
- Sarı, M. (2007). *Demokratik değerlerin kazanımını sürecinde örtük program: düşük ve yüksek okul yaşam kalitesine sahip iki ilköğretim okulunda nitel bir çalışma*. Yayımlanmamış doktora tezi, Çukurova Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Sarı, M. (2012). Sense of school belonging among elementary school students. *Çukurova Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 41(1), 1-11.
- Sarı, M. (2013). Lise öğrencilerinde okula aidiyet duygusu. *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 13(1), 147-160.

- Sarı, M. (2015). Adaptation of the psychological sense of school membership scale to Turkish. *Global Journal of Human-Social Science: G Linguistics & Education*, 15(7), 58-64.
- Sarı, M., Ötünç, E. ve Erceylan, E. (2007). Liselerde okul yaşam kalitesi: Adana ili örneği. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 50, 297-320.
- Sarı, M. ve Özgök, F. (2014). Ortaokul öğrencilerinde okula aidiyet duygusu ve empatik sınıf atmosferi algısı. *Gaziantep University Journal of Social Sciences*, 13(2), 479-492.
- Sarı, M. ve Yolcu, E. (2018). Öğrenci direnç davranışları üzerine bir ölçek geliştirme çalışması. *İMCOFE 2018, 6. Uluslararası Multidisipliner Avrasya Kongresi* (116-117), Roma, İtalya.
- Sever, D. ve Güven, M. (2014). İlköğretim fen ve teknoloji dersinde araştırma temelli öğrenme yaklaşımının öğrenci dirençlerine etkisi. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri Dergisi*, 14(4), 1583-1605.
- Spaulding, A. M. (1995). A qualitative case study of teacher-student micropolitical interaction: The strategies, goals, and consequences of student resistance. *The American Educational Research Association Annual Conference* (18-22), San Francisco.
- Türk Dil Kurumu. (2018). *Türkçe sözlük*.
http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&guid=TDK.GTS.5a5cffa916e997.43303131
- Türkoğlu, G. (2012). *İlköğretim okulu öğrencileri okul yaşam kalitesine ilişkin algıları (Bursa ili Yıldırım ilçesi örneği)*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Akdeniz Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- World Health Organization. (2017). *WHOQOL: Measuring quality of life*.
<http://www.who.int/healthinfo/survey/whoqol-qualityoflife/en/>
- Yüksel, S. (2003). Öğrencilerin öğretme-öğrenme sürecine yönelik direnç davranışları. *Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 17(1), 235-251.
- Yüksel, S. (2004a). Eğitim fakültesi öğrencilerinin öğretme-öğrenme süreçlerine yönelik direnç davranışları. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 2(3), 341-354.
- Yüksel, S. (2004b). Eğitim fakültesi öğrencilerinin öğretmenlik meslek bilgisi derslerine yönelik direnç davranışları. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 4(1), 171-200.
- Yüksel, S. ve Şahin, E. (2005). Alt sosyo-ekonomik düzeyden gelen lise öğrencilerinin öğrenme-öğretme faaliyetlerine ilişkin direnç davranışları. *Eğitim ve Bilim Dergisi*, 30(138), 52-62.